mida lõpetamata ta 1910. a. sõitis Müncheni, kus astus Ažbe kunstikooli õppima voolimist. Sealt siirdus ta varssi Pariisi, töötas „*Académie Russe*'is" ning asus siis uuesti Saksamaale, kus ta ilmasõja puhkemisel vangistati ja alul Dresdenis, hiljemini Wehlenis ja Rathlenis interneeriti. 1916. a. anti talle luba töölisena-volontäärina ametisse astuda kiviraiuja L. Butze' juurde Dresdenis, siis P. Pietzsch'i ja K. Zähne' marmoritööstusse sealsamas. Edasi töötas ta mitmes samalaadilises asutises Berliinis, kus 1917. a. alul sattus esiti õpilasena, siis abilisena prof. Franz Metzner'i juurde, kes avaldas suurt mõju tema kunstnikuilme kujunemisse. 1918. a. lõpul kodumaale pääsnud, asus S., peale lühemaajalist ametisolekut Tallinnas Haridusministeeriumi kunstiosakonnas, Tartu, kus ühes K. Mäe, A. Tassa ja A. Wabbe'ga (vt. neid) asutas kunstikool »Pallase«. Selles oli ta algusest peale õpetajaks skulptuurklassis, täites aa. 1921—23 ka direktori kohuseid. — S.-i kunstiline toodang ei avalda ühtlast ilmet; ta algab (ajajärk 1918—22) ekspressionistlikkude, F. Metzner'i mõjustatud skulptuurskitsidega, pöördub aga siis järk-järgult enam realiteedi poole, esitades endale kandvamaid ülesandeid ning neid paiguti lahendades tähelepanuväärsete tagajärgedega. Üldiselt domineerib tema toodangus dekoratiivsus ning püüd kompositsioonilise seotuse ning dünaamilise rütmi ja voolavuse poole, mis kõige selgemalt ilmneb tema 1925. a. loodud väikestes pronksskulptuurides »Siiami tants«, »Naine kalaga« ja »Tantsijanna«. Teistest teostest olgu väljapaistvamatena nimetatud prof. J. Margi büst (1922), J. Vahtra pea (graniit, 1923) lapse hauasammas Amblas (marmor, 1923), dr. Peterhof'i portree (kivi, 1924), teatritegelase Paul Sepa portree (pronks, 1925), eriti aga suured figuraalteosed »Flora« (puu, 1926), »Virginia« (puu, 1927), »Andumus« (puu, 1927), »Hämming« (puu, 1928), »Õun« (puumass, 1928), »Õhtu« (puumass, 1928), vähem kompositsioon »Kahekesi« (kivi, 1927) ja A. Tassa portree (kivi, 1928); peale selle monumendid Vabadussõjas langenud sõduritele Laiusel ja Amblas (1925). S. on osa võtnud eesti kunstinäitusest Tartus 1913, ülevaatlikkudest näitustest 1919. ja 1925. a. Tallinnas, eesti kunstinäitusest Riias 1926 ning kunstiühing »Pallase« ja teistest suurematest näitustest Tartus ja Tallinnas.

»Kiri ja kunst« 1927, nr. 1 (J. Pert) j. m. saadud teated. *A. V.*

STAVENHAGEN, Oskar, ajaloolane, sünd. 26. XI 1850 Suttenis Kuramaal arsti pojana, õppis a. 1870 Tartu ja 1871—75 Göttingeni ülikoolis ajalugu, jätkas oma õpinguid Leipzigis ja Tartus, töötas a. 1885 Tallinna linnaarhiivis ja 1885—92 õpetajana sealses toomkoolis. Aa. 1892—1903 toimis ta arhiiviuurimise alal Tallinnas, Riias, Königsbergis, Danzigis, Berliinis, Miitavis ja on olnud 1903. a. alates Kuramaa maa-arhiivi (Landesarchiv) direktoriks; mainitud arhiivi päästis ta a. 1919 sõjasegadusis ähvardava hädaohu eest, viies selle üle Rostokki, kus S. asub praegu (1928). — S. uuris peamiselt Baltimaade hiliskeskaja ajalugu, eriliselt rõhutades põhikorra-ajalugu, mille selgitamiseks ta rajas väljaande »Akten u. Recesse d. Livländ. Ständetage« (I vihk aa. 1306—1404, ilmus a. 1907 Riias), mis osutub »Livl. Urkundenbuch'i« täienduseks. Üksikküsimusis on praegugi veel põhjapaneva tähendusega tema tööd: Freibauern u. Landfreie in Livland (Beitr. IV, 1894), Joh. Wolthuss v. Herse (Mitt. XVII, 1900), Der Kampf d. Deutsch. Ordens in Livland um d. livländ. Einheitsstaat im 14. Jahrh. ning samuti Livland u. die Schlacht bei Tannenberg (B. M. 53., 54., 1902). Hilisemad S.-i tööd kuuluvad Kuramaa mõisate- ning perekonna-ajaloo ja arhiivasjanduse alale ja on avaldatud väljaandes »Jahrbuch f. Geneal., Herald. u. Sphragistik«. *L. A.*

STAVENHAGEN, Wilhelm Siegfried, kujur ja joonistaja, sünd. 27. IX 1814 Kuldigas (Goldingenis) kaupmehe pojana, sai kunstilise hariduse kujur Ed. Schmidt v. d. Launitz'i ateljees Frankfurdis M. ä. ja aa. 1847—49 Müncheni kunstide-akadeemias, oli 1850. a.-st alates tegev Miitavis, kus suri 8. I 1881. Ta andis aa. 1866—67 välja kolmeköitelise teose »Album baltischer Ansichten«, mis sisaldab tema jooniste järgi Darmstadtis valmistatud 90 teraslõiget Eesti-, Liivi- ja Kuramaa tähtsamate paikade vaateid ning on varustatud vastava aja- ja kultuurajaloolise tekstiga mitmelt autorilt. Kujurina on S. mitmete portreebüstide autor.

Neuman, Lex.; *idem*, Balt. Maler u. Bildhauer d. XIX Jahrh. (1902), lk. 80—82. *A. V.*

STEINGRÜBER, Wilhelm Friedrich, keeleuurija, sünd. 4. XII 1761 ukj. Schleizis Saksamaal, õppis usuteadust Jeena ülikoolis, tuli 1786. a. paiku Eestisse, kus asus koduõpetajaks, sai a. 1804 Tori ja 1808 Rannu kiriku õpetajaks; surn. 19. XI 1834. — S.-i sulest on pärit eesti kirjakeele algeid käsitlev uurimus »Bemerkungen, die ehstnische Sprache in beiden Hauptdialekten betreffend, veranlasst durch M. Heinrich Stahls Schriften, und dem das Ehstnische liebenden Publikum übergeben . . .« (Tartu, 1827, 95 lk.), kus esitatakse Stahl'i elulugu, iseloomustatakse tema keelt (sõnavara, kirjaviisi, vormiõpe-